

BESLUT
1998-12-02

231-8725-98
2283-215

Delgivningskvitto
George Eriksson
Nässjö by 2037
880 40 RAMSELE

**BILDANDE AV NIPSIPPANS NATURRESERVAT I NÄSSJÖ BY, SOLLEFTEÅ
KOMMUN, VÄSTERNORRLANDS LÄN.**

UPPGIFTER OM NATURRESERVATET

Reservatets benämning	Nipsippans naturreservat i Nässjö by
Objektnummer	2202086
Kommun	Sollefteå
Socken	Ramsele
Fastighet	del av Nässjö 1:7 och 2:10
Markägare	George Eriksson, Nässjö 2037, 880 40 Ramsele
Lägesbeskrivning	8 km nordväst om Ramsele samhälle (kyrkan)
Topografisk karta	20G SO
Ekonomisk karta	20G 0F
Geokod	20G0F 2B9I
Gräns	Reservatets gräns är markerad med heldragen linje på karta, se bilaga 1
Area	1,5 ha
Därav landareal	1,5 ha
Naturtyper	Öppen hackslåttmark 0,86 ha, gammal slåttervall 0,55 ha och tallskog 0,09 ha.
Naturgeografisk region	30a
Naturvårdsförvaltare	Länsstyrelsen

BESKRIVNING AV RESERVATET

Nipsippan (*Pulsatilla patens*) är en ovanlig växt, som i Sverige endast förekommer i Ramsele och på Gotland. Den räknas som sårbar (rödlistad art) och är upptagen som särskilt skyddskrävande art i EU:s habitatdirektiv (Natura 2000). Länsstyrelsen i Västernorrlands län har beslutat att nipsippan skall vara en ansvarsart för länet enligt Miljöstrategi för Västernorrlands län 1997.

Nipsippan växer inom några få begränsade områden i närheten av Ramsele samhälle på underlag av mo och mjåla i torra nipsluttningar, vägskärningar, vägkanter, i gles tallskog och på lieslagen mark. Den är känd från Ramsele och Ådalslidens socknar sedan 1857 (Fristedt). Tidigare har nipsippa även funnits i Näsåker, i Helgum mellan Ärtriks och Holmstrands byar, i Österås och i Gudmundrå, men där har nipsippan helt försvunnit (Mascher 1990). Nipsippan är en vacker vårblostande art och uppgrävning har varit en viktig anledning till försvinnandet.

Reservatet består av öppen storblockig hackslåttmark i sydsluttning, gammal slättervall och en liten talldunge. Hackslåtten har en hedvegetation som domineras av gräs som kruståtel, ängsgröe och bergrör med stort inslag av ris. Många ängsarter förekommer t ex kattfot, vanlig låsbråken, slätterfibbla, vårfingerört, backnejlika och revfibbla. Den öppna marken har hävdats kontinuerligt sedan början av 1800-talet med ett avbrott från 1950-talet till 1988. Nipsippan finns både på hackslåttmarken, vallen och i talldungen. Reservatet består av två delområden med en åker emellan, samt inramas av barrskog och ett gårdstun.

ÄRENDETS BEREDNING

Genom länsstyrelsens försorg har populationen av nipsippa övervakats sedan 1975. I samband med arbetet med Natura 2000 har behovet av långsiktig vård av växtlokalerna aktualiserats.

Området fick högsta värdeklassificering i ängs- och hagmarksinventeringen, är redovisat som ett naturvårdsobjekt (83 311) hos länsstyrelsen och finns med i den nationella bevarandeplanen för odlingslandskapet. Ängsmarkens skötsel har bekostats med NOLA-medel under perioden 1988-1996 och därefter med miljöstöd.

Området är klassat som riksintresse för naturvården samt friluftslivet enligt 2 kap 6 § NRL (naturresurslagen). Inga motstående intressen finns redovisade i kommunens översiktsplan.

Nipsippan fridlystes först på Bäckängs utjord i Ramsele 1913. Där utrotades den emellertid och fridlysningen utvidgades till hela Ramsele 1915, därefter även i Ed och Ådalsliden socknar 1950 och slutligen i hela länet 1977. Trots fridlysningen har nipsippan minskat kraftigt i Ångermanland under 1900-talet både som en följd av uppgrävning och ändrad markanvändning.

GRUND FÖR BESLUT

Nipsippan räknas som en sårbar art och finns upptagen som särskilt skyddsvärd art i EU:s habitatdirektiv (Natura 2000). Nipsippans växtplatser i Nässjö by ligger på en av länets mest välbevarade ängsmarker. Området bör skyddas på grund av dess höga biologiska och kulturhistoriska värden och dess betydelse för kännedomen om landets natur.

Länsstyrelsen bedömer att naturreservatet är förenligt med hushållningsbestämmelserna i naturresurslagen.

LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Med stöd av 7§ naturvårdslagen (1964:822) förklarar länsstyrelsen det område som utmärkts på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat.

För att trygga ändamålet med naturreservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av 8-10 §§ naturvårdslagen samt 9 och 10 §§ naturvårdsförordningen (1976:484) att nedan angivna föreskrifter samt vård- och förvaltningsbestämmelser skall gälla beträffande naturreservatet.

ÄNDAMÅLET MED NATURRESERVATET

Ändamålet med reservatet är att för framtiden bevara och vårda ett område av äldre odlingslandskap med dess höga natur- och kulturvärden samt att bevara en livskraftig population av nipsippa genom anpassad skötsel.

Ändamålet är även att - inom ramen för detta mål - ge möjlighet för allmänheten att besöka nipsippans växtplats.

RESERVATSFÖRESKRIFTER

A. Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen om inskränkningar i rätten att förfoga över fastigheter inom reservatet

Utöver vad som för övrigt gäller är det förbjudet att:

- 1 uppföra byggnad eller annan anläggning
- 2 borra, spränga, schakta, gräva eller bedriva täkt i någon form
- 3 dra fram permanent mark- eller luftledning
- 4 anlägga väg eller parkeringsplats
- 5 plöja, stenröja, markbereda eller skogsplantera öppen mark
- 6 utföra utfyllnad eller anordna upplag
- 7 sprida kemiska bekämpningsmedel, kalk eller gödselmedel
- 8 inplantera för trakten främmande växt- eller djurart.

Föreskrifterna utgör inte hinder för de åtgärder som behövs för att underhålla befintliga jordkablar samt för att tillgodose ändamålet med reservatet vilket närmare anges i bifogad skötselplan (bilaga 2).

B. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen angående markägares eller annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas tåla att följande åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med reservatet

- 1 uppsättning av informationstavlor
- 2 anläggning och underhåll av stigar
- 3 uppsättning och underhåll av hägnader
- 4 årlig slåtter och bete enligt skötselplan (bilaga 2)
- 5 skötsel av marken för att främja nipsippans frögroning enligt skötselplan (bilaga 2).

C. Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet.

Utöver vad som för övrigt gäller är det förbjudet att

- 1 framföra motordrivet fordon
- 2 tälta
- 3 göra upp eld
- 4 plocka blommor, svamp, mossor eller lavar eller på annat sätt skada vegetationen
- 5 uppsätta skylt, göra inskrift e dyl
- 6 utföra vetenskapliga undersökningar utan länsstyrelsens tillstånd.

D. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdsförordningen rörande naturvårdsförvaltningen av reservatet.

Länsstyrelsen fastställer de föreskrifter om naturvårdsförvaltningen mm som framgår av bifogad skötselplan (bilaga 2).

Naturvårdsförvaltare skall vara länsstyrelsen.

Vid åtgärder i reservatet ska samråd ske med berörd markägare.

Den som vill klaga över detta beslut skall skriva till miljödepartementet, men skicka eller lämna skrivelsen **till länsstyrelsen**, postadress: Länsstyrelsen, Samhällsbyggnadsenheten, 871 86 HÄRNÖSAND.

Skrivelsen skall ha kommit in inom tre veckor från den dag Ni fick del av beslutet. I skrivelsen skall Ni ange vilket beslut som överklagas och den ändring som begärs. Skriv namn, adress, telefonnummer och ärendets nummer. Om ni önskar ytterligare upplysningar, ta kontakt med Jan Lundqvist telefon 0611-29 731, fax 0611-29680.

I handläggningen av detta ärende har deltagit landshövding Börje Hörnlund beslutande, samt företrädare för näringslivsenheten, förvaltningsenheten och samhällsbyggnadsenheten.

Börje Hörnlund

Jan Lundqvist
Samhällsbyggnadsenheten, tel 0611-29 731

Bilaga

- 1 Beslutskarta
- 2 Skötselplan

SKÖTSELPLAN FÖR NIPSIPPANS NATURRESERVAT I NÄSSJÖ BY, RAMSELE

ALLMÄN BESKRIVNING

Administrativa data

(se reservatsbeslutet, dnr 231-8725-98)

Grunden för beslutet samt föreskrifter

(se reservatsbeslutet, dnr 231-8725-98)

Historik

Storskifteskartan för Nässjö by upprättades 1792 och då fanns inte reservatsområdet medtaget på inägo kartan. På lagaskifteskartan från 1852-61 finns området redovisat. Gårdens byggnader låg då i samma läge som idag, dock har nuvarande boningshus byggts senare. Söder och sydväst om gårdarna (nedanför) fanns ängsmarker samt flera mindre åkerlappar. Då var några partier av nuvarande hackslått och vall fortfarande skogbevuxen, men inhägnad.

Markägaren George Eriksson har berättat att hackslåttmarken lieslogs på traditionellt vis fram till 1950-talet. Därefter började ljunng att breda ut sig. Hela tiden har ägaren plockat bort uppväxande trädplantor från hackslåttmarken. Slätterhävden återupptogs 1988 med hjälp av NOLA-medel.

Natur- och kulturvärden

Reservatet består av två delområden med nipsippa. Hackslåttmarken på fastigheten Nässjö 2:10 är en relativt stor och stenig ängsmark i en sydsluttning nedanför gårdsbebyggelsen. Nedanför ansluter en gammal vall, en talldunge med nipsippa samt en mindre hackslåttmark nere vid vägen i sydväst. I skogsbrynet på fastigheten Nässjö 1:7 växer nipsippa på en ängsartad igenväxande sydsluttning.

Hackslåttmarken har en hedvegetation som domineras av gräs som kruståtel, ängsgröe och berggröe med stort inslag av lingonris och något ljunng. Många ängsarter förekommer t ex kattfot, vanlig låsbräken, slätterfibbla, vårfingerört, backnejlika och revfibbla. Typiska ängssvampar som förekommer är ängsvaxing, gulvaxing och fjällig jordtunga. Mer sällsynta ängssvampar som finns är hårig jordtunga och grålila vaxing.

Både på hackslåttmarken, vallen och i tallskogen förekommer den rödlistade arten nipsippa (hotkategori 2, sårbar) som i Sverige endast finns i Ramsele och på Gotland. Nipsippa är upptagen som art i EU:s habitatdirektiv (Natura 2000). Länsstyrelsen i Västernorrlands län har beslutat att nipsippa skall vara en ansvarsart för länet enligt Miljöstrategi för Västernorrlands län 1997.

Nipsippa är en flerårig, vårblomande ört med blålila blommor som finns inom några få begränsade områden i närheten av Ramsele samhälle på underlag av mo och mjåla i torra nipsluttningar, vägsränningar, vägkanter, i gles tallskog och på lieslagen mark. Den är känd

från Ramsele och Ådalslidens socknar sedan 1857 (Fristedt). Tidigare har nipsippa även funnits i Näsåker, i Helgum mellan Ärtriks och Holmstrands byar, i Österås och i Gudmundrå, men där har nipsippan helt försvunnit (Mascher 1990).

Nipsippan missgynnas av stark igenväxning. Dess etableringsförmåga begränsas när marktäcket blir slutet. Den nyetablerar sig bäst på blottad mark, t ex i grusiga vägskärningar, dikeskanter och hyggen (speciellt i kanten av traktorspår). I Nässjö har den även spritt sig ut på vallen sedan den senast var upplöjd. In i sen tid har nipsippan varit utsatt för en inte obetydlig uppgrävning, men det är intressant att notera att nya plantor kommer i kanten av de grävda groparna.

Inom området finns en lada i kanten på den övre hackslåtmarken. En nedre lada vid vägen i sydväst revs i början av 1990-talet.

Långtidsstudie av nipsippan

Utbredningen av nipsippan visas på kartan till skötselplanen. För att få en uppfattning om nipsippans vitalitet och utvecklingstrend har antalet blommort räknats ungefär vartannat år (Jan AG Lundqvist) med följande resultat:

År	Antal blommor	Kommentar
1975	500	Förekomsten på Nässjö 1:7 ej räknad
1977	614	" "
1979	922	" " 80 på kabeldike grävt 1977
1981	279	Överblommade, svåra att räkna
1982	1387	
1984	611	
1985	100	
1987	407	
1989		Ej utslagna vid kontrolltillfället
1990	963	
1993	1067	
1995	321	Ojämn snösmältning medförde att fläckar inte kunde räknas
1996	3023	
1997	1947	
1998	1648	

Variationen mellan åren är som synes stor och beror troligen till stor del på vädret föregående år. De varma somrarna 1995-1997 ser ut att ha gynnat anläggningen av nya knoppar inför blomningen kommande vår.

Tillgänglighet och känslighet

Området ligger lättillgängligt i anslutning till vägen genom Nässjö by. En mindre parkeringsficka finns vid telestationen. Uppgrävning av nipsippa har förekommit och kan utgöra ett hot mot arten.

Källor

Storskifteskarta 1792, Lantmäteriet akt Ramsele nr 46.

Laga skifteskarta 1852-61, Lantmäteriet akt Ramsele 170.

Ängs- och hagmarker i Västernorrlands län, del 2 Ångermanland, Länsstyrelsen i Västernorrland 1990:3.

Lundqvist, Jan A G. 1978. Nipsippan, *Anemone patens*, i Ångermanland, Svensk Botanisk

Tidskrift 71:295-301.
Mascher, Jan W. 1990. Ångermanlands flora. Lund.

PLANDEL

Övergripande mål

Målet med reservatets skötsel är att vårda och bruka området så att dess biologiska och kulturhistoriska värden bibehålls. Allmänheten har tillträde till reservatet i den utsträckning detta inte strider mot bevarandeintressena.

Kvalitetsmål

Området ska skötas så att:

- den höga artrikedom och arttäthet som är kännetecknande för välhävdade ängsmarker bevaras och utvecklas
- den sårbara arten nipsippa kan bibehålla eller öka sin mängd.

Generella riktlinjer för skötseln

Nedanstående riktlinjer är generella. Detaljerna när det gäller skötseln av området ska regleras i skötselavtal med brukare och/eller entreprenörer.

Hackslåttmarkerna ska skötas traditionsenligt genom årlig slåtter med skärande redskap i slutet av juli, torkning av höet på marken några dagar samt noggrann räfsning. Årligt efterbete av ängen under hösten ska eftersträvas. Uppväxande plantor av gran, tall och lövträd rottrycks. Höet tas tillvara eller deponeras utanför reservatet på plats som markägaren anvisar eller forslas bort.

Även den gamla vallen ska skötas genom årlig slåtter och räfsning. Här kan traktor med slätteraggregat användas. För att gynna nipsippan kan viss markberedning ske. Höet tas tillvara eller deponeras utanför reservatet på plats som markägaren anvisar eller forslas bort.

Talldungen och skogsbrynet mot den sydvästra hackslåtten vid vägen ska gallras och röjas så att marken hålls fri från överslutande buskage. Lövslyet runt nipsippan på fastigheten Nässjö 1:7 röjs successivt bort och hela området slås sedan årligen som hackslått.

Frögroningen av nipsippan ska gynnas genom småskalig störning av grässvålen intill fröbärande sippor. Tänkbara metoder är spadvändning av översta delen av matjorden i spadstora fläckar, begränsad eldning eller tillfällig övertäckning av vegetationen. Experiment får visa på lämpliga metoder

Dokumentation av utförda skötselåtgärder

Naturvårdsförvaltaren ansvarar för att dokumentation av utförd skötsel och uppföljning av uppsatta mål görs. De avtal som tecknas med entreprenör/brukare ska innehålla uppföljningsbara skötselåtgärder och villkor samt krav på att denne/dessa dokumenterar utförda skötselåtgärder årligen. Tidpunkt för slåtter respektive höbärgning, typ av slätterredskap,

röjningsinsatser samt tidpunkt för efterbete ska antecknas. Speciella åtgärder för nipsippan ska också dokumenteras.

Uppföljning ska göras av hur uppsatta skötsel mål och kvalitetsmål uppfylls. Nipsippans förekomst ska dokumenteras genom räkning av blommande skott minst vartannat år och kartering av utbredningen vart 5-6 år. Mätning av kvarstående vegetation (gräslinjal) ska göras minst vart tredje år och mätning av arttäthet (art/area-analys) minst vart femte år. Skötseln ska även dokumenteras genom fotografering.

Utmärkning

Utmärkning av reservatets gränser ska ske enligt svensk standard och naturvårdsverkets anvisningar.

Friluftsliv

Informationstavla med karta sätts upp vid vägen. Besökarna ska uppmanas att inte trampa ned vegetationen före slåttern och akta nipsippans knoppar. Även en folder om reservatet bör tas fram. I övrigt ska inga åtgärder göras för friluftslivet.

Jakt

Reservatsföreskrifterna utgör ingen inskränkning i jakträttigheterna.

Brandbekämpning

Ev bränder ska släckas inom reservatet.

Finansering av naturvårdsförvaltningen

Skötseln av reservatet finanseras av skötselmedel samt i den mån det är möjligt av miljöstöd.

Ekonomisk plan

Informationstavlor (inkl ställ) samt folder	15 000 kr
Årlig slätterhävd	25 000 kr
Uppföljning av skötseln	1 500 kr/år